

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERADT

Utkommer hvarje Söndag

Pris för 3 Månader 1 Rdr. B^{co}

Enkla. N^o.

8 sk. B^{co}

SÖNDAGS MAGASIN.

N°. 12

Götheborg, Söndag d. 19 Dec. 1847.

3 Qvar.

LORD BYRON

Lord Byron.

an skulle knapt kunna tro, att ett morke hvidar öfver den ort, der en man föddes, som för något mer än 60 år sedan skådade verkens ljus och som desutom war mer utmärkt genom sin börd och sitt rykte, än hwad som kommer de flesta litteratörer till del. Likwäl är detta händelsen med George Noel Gordon, sedermera Lord Byron, som efter somliga uppgifter föddes i London, efter andra på sin moders landtgoeds wid Rayne i Skottland, efter andra åter i Dover.

För alla dessa uppgifter har man tämligen tillförlitliga bewis. Riktigheten af den första intygas af skaldens egen halfsyster, Maria Leigh, och måste således wäl hafwa företräde framför de öfriga. Huru dermed än förhåller sig, så är det dock wist, att han war född den 22 Januari 1788. Hans fader, John Byron, brors son till lord William Byron, af en familj, hvars namnträd går upp ända till Wilhelm Gröfvarens tid, war kapiten wid kungliga gardet och förde ett oordentligt och utswäfwande lif, hwarföre han ock kallades den tofiga Hans Byron. Efter sin första hustrus död, hvars förmögenhet han helt och hållet förfört, gifte han sig med Miss Katarina Gordon, en flicka af högt sländ och beslägtad med det skottiska konungahuset, och som lät sig bebragas af Byrons intagande utseende. Äktenkavet kunde ej annat

än blifwa olyckligt. Den samwetslösa mannen gjorde ej allenast inom kort tid slut på hustruns förmögenhet, utan lemnade till och med sin unga maka och deras lilla son, för att gå till utlandet. Icke desomindre älskade honom den olyckliga med passion, och ingenting bedröfwade henne mer, än underrättelsen om den troslöses död, som timade i Valenciennes år 1791.

Med desto större kärlek omfattade hon deras enda son Georg, som, i allmänhet sjuklig och swag, desutom led af ett färskildt ondt, i det han genom barnmorskans oförlighet föddes med klumpfot till werlden. Till 1793 leste hon med honom hos sina wänner i Wauff i Skottland, hwar efter hon wände sig till Aberdeen. Först efter en längre tid war den unge Byron, hvars krafter woro fullkomligt uttömda genom ofta påkommande och ihålliga sjukdomar, i stånd att besöka den derwarande grammatikaliska skolan. Den wilde gossen utmärkte sig här ingalunda för någon wettgirighet och stit. Trots sin kroppsliga swaghet hängaf han sig åt de mest ansträngande förtröelser och öfningar. I brottning och borning öfwerträffade han de äldre och starkare gossarne; i ridt, simning och roende kunde ingen med honom jemföras. Öfwer allt, der det gällde raffhet och mod, war han den förste. Anledningar fattades honom ej, att wisa sin öfwerlägenhet och ficklighet: än förswarade han de swaga och öfkyldiga emot förtrycket och öfwermodet, än hämnades han sig ijelf öfwer lidna förolämpningar, hwartill hans sjuka fot ej föllan gaf anledning.

Så stadliga dessa oregelbundna lekar wid första anblicken än ansågos wara, så woro de dock för gossens hela bildning ej utan nytta. Ly oafsedt den omständigheten, att det fria kringtröfwandet i Skottlands berg, stärkte och ställatte hans krafter, wäckte anblicken af den herrliga naturen tidigt hans skaldeanlag, hwilket han och sjelf sedermera bekände. Utan twiwwel måste man antaga, att den halftarrighet, egenfinne och öfwermod, som redan nu, och ännu mer i en framskriden ålder, utgjorde hans karakter, em ej framkallades, dock mycket stärktes genom detta fria och oregelliga lejnadsfatt.

Äf ster wigt för honom war en händelse, hwarigenom han i sitt tonde år plötsligen och emot all förmodan som i besittning af lordes och pärswärldighet. Daftadt wid hans födelse fem personer woro för handen, som före honom hade lagliga anspråk på denna höga wärldighet, så fogade sig dock händelserna så, att när lorden och pären William Byron dog, denna titel och wärldighet öfwergick på wår Byron, hvars fullständiga namn nu blef Georg Gordon Lord Byron! Han brydde sig emellertid ej mycket om sitt nya stånd. Då en af kamraterna frågade honom, huru han kommit dertill, swarade han, med afseende på en bestraffning han lidit dagen förut: "Jag rår ej dertför. Jag fick i går stryk för hwad en annan gjort; på samma fatt har slumwen gjort mig

till Lord för det, som en annan lemnat. Jag tackar ödet lika litet för det ena, som för det andra; jag har ej bedt om någotdera." För hans lif war, såsom anmärkt är, denna händelse af mycken wigt. Hans nästa steg blef, att han undandrog sin moder allt för klemmiga uppfostran och kom under uppfigt af grefwens af Carlisle, hvars son war af släkten Byron. Denne, betänkt på att gifwa honom en förnäm Engelsmans uppfostran, insatte honom först i skola i Harrow i London och gaf honom tillika till privat handelsbare Dr Drury, hwilken genom att klokt lämpa sig efter gossens karakter, förwårhwade sig hans kärlek och förtroende, hwarigenom han sattes i tillfälle, att med lycka och framgång verka på den unga lordens uppfostran. Byron trifes försöfrigt alldeles ej i Harrow. De gamla språken, hwarpå här lades mycken wigt, woro honom mycket motbjudande, hwartill orsaken wäl är att söka i den förwända undervisningsmetoden. Med iswer deremot eguade han sig åt moderna studier, färskildt åt sitt eget språks och historias. Hade han en uppsats att utarbete, för att sedan muntligen föredraga den, så löste han ständigt sin uppfigt till lärarnes stora förnöjelse. De satte wid sidan af honom såsom hans medtäflare den sedan så berömda statsmannen Peel. I öfrigt följde Byron sina gamla wanor. Att rida, simma, ro och boras hade hos honom blifwit en passion.

År 1799 kom han till London, för att underkasta sin kroppsliga fot en genomgripande läkarebehandling, hwilket och werkligen så till wida utföll wäl, att Byron sedan blef i stånd att begagna sig af en wanlig sto och sålunda i det närmaste cachera fotens oformlighet. Efter slutad kur återwände han till Harrow. Under detta sitt andra wistande berstädes, författade han sina första dikter, hwartill hans kärlek till den unga, söna Miss Chaworth eldade honom. Hans passion för denna flicka slog alltid djupare rot och knappaft kunde han invänta den tid, då folkskärerna tillåts honom några weckers ledighet, att uppehålla sig på sitt gods Newstead-Abbey, i hvars grannskap Miss Mary bodde. En förbindelse med henne war hans högsta önskan, en sak, som hade sina stora swårigheter. Ly först och främst hade Miss Mary, som war några år äldre än Byron, böjse för en annan friare; det herrskade desutom emellan familjen Byron och Chaworth en icke ringa och stark spänning, alldenhwid Lord William Byron i en duell dödat Miss Marys far. Bltt med möda kunde den unga skalden dölja sin smärta, då han erhööll underrättelsen om den älskades förlofning, och aldrig glöme han föremålet för denna sin första, glödade kärlek. De sånger som föranleddes häraf och som äre det fullgiltigaste bewis ör, des styrka och renhet, lät han trycka i Mars 1807 under umu af "Lediga studier," dedicerade till grefwen af Carlisle.

Wid denna tid afgick han till uniwertetet i Cambridge; hade

han fått följa sin egen öfvertygelse, så skulle han hafwa ställt kosan till Oxford. I Cambridge fann han sig ännu sämre än i Harrow. Han war en fiende till de så kallade klassiska studierna och särdeles till Mathematik. Han besökte föreläsningar ytterst sällan och gick alltid sin egen väg. Han författade satirer mot högskolan och desj vedantiska lärare, skref andra dikter, mest klagotoner öfver sin förfäddas kärlek, studerade för sig sjelf på sin kammarer och roade sig med att dresfiera en hjörn, som han sade sig wisja uppfostra till sin wän och kamrat. Wid sin resa från universitetet, der han quarstannat i knappa två år, quarlemnade han sin hjörn, med den malicioösa anmärkning, att man wäl måtte gifwa honom den första lediga plats wid Akademien.

En af den sedermera så berömdwordna Lord Brougham gjord recension af Byrons dittills utgifna dikter war skoningslös och på samma gång orättwis. Byron kände sig så sårad, att han begynte skrifa den bitande satir, som blifwit bekant under namnet "Engelska Barder och Skottiska Kritiker," men blott förstods af dem, som egde en djupare kännedom af engelska litteraturen. Den unge skalden war så uppbragt, att han i hettan afwen angrep män, som ej förtjente en sådan behandling. Flera af dem, med hvilka han stod i wänskaplig förbindelse, t. e. Thomas Moore och Walter Scott spela i dessa dikter en slät role. Byron bemödade sig och derföre att undertrycka dessa dikter, hvilket dock tillintetgjordes genom bokhandlarnes begär, att förtjena penningar och genom andra omständigheter. För öfrigt bidrog detta misförförande af hans poetiska gåfwor mycket att i hans hjerta wäcka det gräll och hat mot Engelsmännen, hvilket sedan närdes och förökades af flera omständigheter. Sedan han en tid offrat sig åt förströelser af alla slag och derigenom ej allenast undergrävt sin hälsa utan afwen sin kasja, drog han sig tillbaka ur sällskapslifwet, hwars hjäl han warit, till sitt landtogs Newstead-Abbey, der han mest hysjelsatte sig ned läsande. Stundom hutes han här till och med menniskofientlig. Så t. ex. lät han öfwer en engelsk dogg, som war honom mycket kär, utwesa en grafwård med följande märkwärdiga inscription: "Här hwila de dödliga quarlenwordna af en, som gde skönhet utan fåfånga, kraft utan förmåtenhet, med utan tröts — menniskans alla dygder utan desj swagheter. Detta lörd, skrifwet öfwer en menniskas aska, skulle wara ett groft smicker, men är här blott en förtjent erintrans gärd åt Boatswain, hundens o. s. w." Byron war så mycket misförförigare, som han ej just hade orsak att wara nöjd med sitt förra lefnads sätt, hvilket war tämligen fritt och sedelesöst. Han sjelf säger i anledning deraf: "Jag war hwarken en Josef eller en Scipio, och dock kan jag förfätra, att jag ej förförde en quinna." Och i sannig tala omständigheter för sanningen af detta påstående, men hja wisja äro dock hans dåwarande utswäfningar. En lång tid hade han drifwit omkring på Londons bor-

platser, på wine och swelhasen, ja på ännu sämre ställen, tills hann fann dessa oädla förnöjelser äckliga och drog sig tillbaka från den förföriska huswudstaden till den landtliga ensamheten.

Nu fattade han planen, att göra en lång resa, som uppfjöts endast för att intaga sin plats i parlamentet. Detta stredde den 13 Mars 1809. De fränkningar, som han wid detta tillfälle erfor, stämde honom ännu fiendtligare emot sina landsmän. Han hade hoppats, att hans förra förmyndare, grefwen af Carlisle, på öfligt sätt skulle introducera honom i värnarnas hus; men denne nekade dertill. Utom denne hade han ingen, till hwilken han kunde wända sig och stod blott med högt på af parlamentets ledamöter i någon förbindelse; han måste alltså gå ensam. När han anmälles och inträdde i salen, kom ingen emot honom, ingen talade med honom. Först, när han aflagt sin ed, wälkomnade honom lordkansleren med ett hjertligt tal; men Byron war så uppbragt, att han ej kunde beswara denna hjertlighet. Han öfwer-gick på oppositionens sida och lemnade huset efter några ögonblick.

Nu träffade han förberedelserna till sin resa, hwilken han anträdde den 11 Juni 1809, beledsagad af en slägtling, den utmärkt bildade John Cam Hobhouse. Denna resa har han besjungit i båda de första sångerna af sin stora dist Childe Harold. Utom nämnde wän medtog han en Lyf och sin kammartjenare William Fletcher, som i 20 års tid tjente honom med trohet. Hans afsigt war att genom Frankrike och Italien resa till Grekland, men friget hindrade denna plan. Han seglade derföre från Falmouth till Portugal. Den 7 Juli landade han i Lissabon, der han blott tio dagar uppehöll sig; ty staden besann sig i ett så regeringslöft tillstånd, att mord dagligen beginges på des gator. Engelsmännen, ehuru landets befriare, wero minst säkra. Byron sjelf blef anfallen, och blott den omständighet, att hans sällskap war försedt med wapen, räddade honom. Han fortsatte sin resa till Spanien, hwilade någon tid i Sevilla och Cadix och afgick derifrån till Albanien.

Om hösten 1809 landade han i Cypirus. Sedan han genomströfwat landet, besökte han Zanina, den grymme Ali Paschas huswudstad. Paschan lät på det mest förefommande sätt mottaga Lorden och inböd honom till sin fedelseort Tepelem. Byron mottog inbjudningen. Paschan wisade honom alla upptänkliga ärebetygelseser, och då Lorden ämnade afresa till Morea, erböb han honom en lifwakt af 50 man, hvilket Byron afslög. Ifrån Zanina genomreste han åtfylliga trakter af Grekland, uppehöll sig dock ej länge på något ställe, men längst i Athen, dit han ankom i December.

(Forts.)

Ludvig XIV i Versailles *).

Konungen gjorde slut på la grande entrée genom utropet: "till konseljen," hvarpå han omedelbarligen flyndade in i sitt kabinett, hwarest en mängd tjenstemän mötte honom, åt hvilka han utdelade befallningar för dagen. Till biskopen af Orleans, som war hans förste almosentdelare, sade han, att han wille höra mesan icke half tio utan först omkring kl. 12; till sin hofmästare, att han wille supera i sina enskilda rum och i gala; till Bontemps, som tillhållde honom hans ur, att han wille besöka de fems hof; till garderobens föreståndare, att han wille fara ut kl. 2, klädd i mantel och muff. Sedan tog han plats wid öfra ändan af ett med grönt sammet öfverdraget bord; bredwid honom suto Dauphin och andra dignitärer af högsta rang. Efter slutet af konseljen begaf sig Ludvig till kyrkan och utdelade i förbigående lösen åt genbarmerna, dragonerna och musketiererna.

Under mesan uppförde konungens musikanter en af Abbé, Robert komponerad Motette. Kl. 1 underrättade Markis de Livry med en staf i handen, att middagen wore framsatt, hwarefter Ludvig, beständigt lefsagad af en af Gheserna för gardet, drog sig tillbaka till sina rum, dit twenne betjenter buro ett bord, som redan war serberadt. På hwarje rätt hade man smakat förut. Efter slutad diné steg konungen i en wagn, som wäntade wid marmortrappan, och for till de fems hof, hwarest hertigarne af Chartres, Bourgogne och Maine förlustade sig med detta omtyckta spel. Kl. 3 besökte han madam Maintenon, der han dagligen tillbragte en à två timmar, sittande midt emot henne i en lämsköl wid kaminen. Stundom war Racine närwarande, som då föreläste något af sina dikter. Två af dessa, Efter och Axtalia, Racines förnämsta stycken, uppfördes af madame Maintenon och hofwets unga damer till konungens stora förnöjelse. Läsningen eller representationen slutade tidigt, och omkring kl. 10 aflägsnade sig Ludvig, sedan han någon tid särskildt underhållit sig med fru Maintenon, som emellertid gått till sängs. Nu följde i kungliga rummen stora suppen au grand couvert.

Sedan konungen hade satt sig, uppförde han Dauphin och de öfriga prinsarne att taga plats och suppen beghnte, under hwilken sex abelsmän stodo bakom konungens stol, för att betjena honom. När konungen önskade dricka, ropade öfwermysskänken högt: "en dryck för konungen," hvarpå två af hans förnämsta tjenare presenterade konungen en öfwerbågare och två flaskor, på hwilkas innehåll mysskänken förut smakat. Under måltiden uppfördes mufft och en mängd hoffolk och andra personer af rang, som woro närwarande, suto eller stodo omkring i rummet. På samma gång som konungen uppfego de alla. Denne begaf sig nu till stora salen, dit hofskölet följde honom, samtalade här på

stående fot några minuter och drog sig sedan med en kort bugning undan till sin familjs rum.

Wid midnattstiden gick konungen till sängs, ej ens då utan en mängd ceremonier. I sofrummet, der en kall måltid war i beredskap, återfåg konungen sina hofherrar. Han lemnade nu sin hatt och sina handskar åt markisen de la Salle, afknäppte sin sabel och läste så en bön, hwarefter kaplanen med warljus i händerna uttalade en annan för konungen och meddelade honom, att mesan skulle hållas kl. 9 följande morgon. Konungen intog nu sin stol och räckte sitt ur och sin relikliåda åt en kammartjenare. På frågan: af hwilken konungen wille blifwa lyft, utmärktes hertigen af Chartres med detta webermåle af kunglig gunst och tog ett warljus i hwardera handen. Konungen astog nu det blåa ordensbandet, hvarpå två tjenare i snåböjande ställning afdrogo hans skor och strumpor. Dauphin öfwerträdde nu åt honom en parfumerad nattskjorta och konungen reste sig, för att påtaga sin nattrock, hvarpå han med en lätt nick afsedade hofherrarne; liktidigt ropade en af dessa: allons messieurs, pas sez! Le grand coucher war således slutad och blott prinsarne och de personer quarstannade, som varit närwarande wid le petit lever. Konungen sätter sig nu på ett slags sittstol. Quentin kommer och ordnar hans hår, i det att två tjenare hålla ett ljus och en spegel. Hertigen af Rouhesaucourt gifwer härpå konungen hans nattmössa och två näsdukar. Nu utgå alla närwarande, blott läkaren quarstannar hos konungen i enskildt samtal. Slutligen blir Ludvig alldeles ensam, lemnad åt den hwila, han så wäl kan behöfwa efter så många och orimliga ceremonier. Bontemps stänger nu dörrarne, tilldrar sänggardinerna och lägger sig i samma rum, der Ludvig hwilar.

Hamburgs Brand 1842.

Den fruktansvärda eldswåda, som ifrån den 5 till den 8 Maj 1842, på en tid af mer än 80 timmar, förhärjade hjertat af Hamburg, denna Lyflands största handelsstad, och hwilken brand i werldshistorien har så fina likar, är wäl för de flesta af våra läsare redan bekant. Nå det likwäl tillåtas att här lemna en närmare öfwerfigt öfwer denna märkwärdiga händelse.

Vi wilja förntficka några historiskt-topografiska underättelser, som kunna tjena till behöjning af den berättelse, som skall följa.

Hamburg ligger på högsta stranden af Elben, wid den i denna stob fallande Alstern, ungefär 18 mil från Nordtjörn, under 53 grader 34 1/2 minuter nordlig bredd och 27 grader och 56 minuter östlig längd. Den leder sitt ursprung från Carl den Store, som 803 här uppbyggde en staus emot Wenderna och Slaverna.

*) Fortf. och slut fr. förtg. N:r.

Denna stans eller borg kallades, med anledning af dess fogiga omgifningar, Gamla Burg, som väl förstördes 810 af Wilzerna, men samma år åter uppbyggdes af Gribdag v. Mayndorff. År 811 byggdes här en kyrka, som invigdes af erkebiskopen af Trier under Carls frånvaro. Redan i 12:te århundradet blef Hamburg en vigtig handelsstad. I trettonde århundradet stiftade den tillika med Lybeck det under namnet Hansa så namnkunnigwordna handelsförbundet, efter hvars upplösning år 1630 staden blef nära förenad med Lybeck och Bremen. År 1611 erkändes Hamburg såsom en fri riksstad. Från år 1810 till 1814 var den såsom hufvudstad i departementet Elbemündung införlifwad med franska kejsardömet och led mycket genom det förtryck, som utöfwades af de omenliga härskarna Davoust och Vandamme. Men år 1814 den 26 Maj återställes stadens gamla försättning och 1815 biträdde den såsom fristad det Tyska Förbundet. Den egentliga eller inre staden, som ligger i en halvcirkel wid Elben, består af två delar, die Altstadt och Neustadt, den sednare liggande väster ut och byggd efter 1685, båda skilda genom en kanal, som förenar Elben med Alster, bestående af fem församlingar, af hvilka Peter och Jacob i norr, Mikolaus och Katharina i sydväst och sydväst bilda Altstadt, Michaëli deremot hela Neustadt. En tredje indelning är efter borgarmilitären i 6 bataljons- och 48 kompanidistrikter, med hvilka stattedistrikterna äro förbundna. Talrika kanaler genomföra staden. På sydsidan begränsas densamma af Elben och några kanaler, på de öfriga sidorna af en graf och de till restande spatsergångar förvandlade wallarne, genom hvilka 7 portar föra in i staden: i söder Sand- och Brookthor, i öster Deich-, Stein- och Ferdinandsthor, i norr Dammtor, i väster Altona- och Millerthor. Med staden äro förbundna två försåder: St Georg i öster och St Pauli i väster, genom hvilken Hamburg sammanhänger med Altona. Den inre stadens största utsträckning ifrån väster till öster belöper sig till 8000, ifrån norr till söder till öfver 6000 hamburgerfot. Husens antal uppgå till öfver 8000 och innerwånarne till 120,000, och med inberäkning af det till staden hörande gebietet till 150—160,000. Till detta höra, utom de redan nämnda försåderna, die Geestlande med 19 byar, die Marschlande, amtet Ritzebüttel wid Elbes mynnung, amtet Bergedorf (die Vierlande), hwilket Hamburg besitter gemensamt med Lybeck.

Elben utbröt Christi Himmelsfärdsdag den 5 Maj emellan kl. 1 och 2 på morgonen, på Deichstrasse, efter allt hvad man kunnat utröna, i en Sigarrfabrik. Den utbredde sig snart till den nära belägna cteimpiete. Säker genom ändamålsenligheten och verksamheten af de hamburgiska släckningsapparaterna, som hittills gått såsom mesterliga och prisafs såsom de bästa i hela

Tyskland, hvarföre och Hamburgerboerna hittills aldrig det minsta oroad sig wid uppkomna eldswådor, aftade man i början ej derpå, men flera omständigheter gjorde att elden fick snart öfverhand: en tämligen häftig vind, den starka torkan, som hade warat flera veckor och som naturligtvis gjorde trädwirket så mycket mottagligare för elden, och sluffigen brist på watten i kanalerna, som genomföra Hamburg, alldenstund det wid eldens utbrytande war ebb. Olyckligtvis angrep elden snart flera närbelägna magasin, hvaruti förwarades stora förråd af olja och spirituosa. En del deraf lät man för säkerhets skull rinna i kanalerna, men det uppleg ty wärre ur dessa i sprutorna och gjorde sålunda det onda ännu wärre, i det man i egentlig mening gjöt olja på elden. Sålunda grep den omkring sig med rasande häftighet, hånande alla släckningsanstalter, ehuru sprutorna från Hamburg snart understöddes genom dem från fringliggande orter, såsom Altona, Bergedorf, Ottenfen, Gimobüttel, Wandsbeck. Kl. 10 på morgonen lågo redan 27, om middagen 50 hus i aska. En stormig sydvästwind, som uppkod wid middagstiden, dref flammorna i nordöstlig riktning till Hopfenmarke, hwarest stod en af Hamburgs fem hufvudkyrkor, märkwärdig genom sin höga ålder — den war 500 år gammal, 400 fot lång, 150 fot bred, med ett 400 fot högt torn, som först fullbordades i sitt dåwarande stic 1657 — och utmärkt för sitt stöna klokspel. Kl. 4 e. m. angreps lågorna tornet, hvar till ett högt under åsen fastadt hölnäste, hwaret gnistor föllo, skall hafwa warit anledning. Koppeln war betäckt med koppar och det under densamma besutliga trädet war nästan det enda för eld mottagliga material, som fanns. Redan sedan middagen såg man röf frambräta från tornets springor. Alla för handen warande krafter begagnades för att använda watten, men förgäfves. Ett fruktansvärdt intryck måste det hafwa gjort på de talrika åskådarna, att klokspelet af heftan satt i rörelse började ringa af sig sjelft och fortfor dermed tills kloksorna smälte. Sj mindre än 6 sådana hängde i tornet, den största 10,000 stål pund tung, hvilka allesamman blewo uppsmälta. När kl. 3 på e. m. hela den öfra delen af tornet redan stod i lågor, woro ännu tre arbetare ofswanför, för hvilka återgången war osäkuren. Det blef för dem ingenting annat öfrigt än att störta sig ned. Sönderkrossade nådde de jorden. Kl. 5 söf tornet tillsammans in åt kyrkan, som war full med en stor mängd möbler och effekter, hvilka blewo lågornas rof. Den nu i sin helhet brinnande kyrkan blef en wäldsam eldhärd för hela grannskapet. Härifrån utbredde sig nu elden öfver gamla Börsenhalle till Bohnenstrasse och ända bort till gamla börsen. Förhoppningen att med sprutor uträtta något war helt och hållet förgäfves. Det blef nu fråga om att sätta en gräns för eldens raseri genom Inctor eller mellanrum af betydligare utsträckning. Då nedbrändhet af husen för detta ändamål gick allt för långt

samt, måste man besluta sig, dels att stjupa ned husen utifrån, dels att spränga dem genom minor, hwartill ingenjörerna wid Hamburg-Bergedorfer-jernbanan med enträgenhet rådde. Denna bana hade redan genom transport af sprutor och släckningsmaskiner från Bergedorf ådagalagt sin nytta, och blef sålunda på ett ganska värdigt sätt inwigd, två dagar förr än det högtidliga öppnandet af densamma skulle förfäga. Vidare tjenade den till fri transport för hela skaror af sådana, som flygtade från den brinnande staden, synnerligen swaga och orkeslösa personer.

Redan den 5 om aftonen började man att spränga hus, dels genom kanoner och handbitser, dels genom minladningar, som anbragtes i källarne, hwarwid husen ej slögo i lusten, utan störade tillsammans och, så mycket som möjligt, gjorde proceduren ofskadlig för människor och angränsande hus. Om natten sprängde man ej allenast den gamla börsen och en mängd priwathus, uti hvilka utrymmingen tillkännagafs en timma förut, utan of det ärewördiga, omkring år 1214 uppförda, 258 fot långa rådhuset. Längre än 500 år hade det stått på detta ställe och undergått blott få förändringar. Senaten, som under hela branden förblef i permanent session, hade förlagt sina församlingar till stadshuset på der neue Wall och ådagalade i alla sina mått och sleg beslutsamhet och kraft. Äfwen den 1825—26 bygda banken, som man hoppades rädda genom rådhusets sprängning, blef ett rof för lågorna. Lyckligtwis hade man haft tid att rädda bankens böcker; bankens i silfver bestående walutor wore utom all fara, ty det låg i eldsfasta hwall, som kunde sättas under watten. Hela natten emellan den 5 och 6 dundrade kanonerna, men då Hamburgs 24-pundiga kanoner ej wore tillräcklige och det i Hamburg och Altona befintliga krutet war uppsjuttet, requirerades grofware artilleri och mera krut från Stade och Hamburg, hwilket of öfverfördes medelst engelska ångfartyg. Äfwen ifrån Olackstadt, Lybeck, Grezburg, Lunenburg o. s. w. inträffade sprutor. Under loppet af den 6te, då en häftig wind blåste upp från sydost, och som hotade den westerut och högre upp liggande Neustadt, utbredde sig branden öfwer die Altewall- och Renewallstrasse till gamla Jungfernstieg, såsom wi weta en af Hamburgs sönaste gator wid Alsterbasinen, omgifwen af restande promenader. De flesta af de dittills brandskadade hade med sitt gods flyktat till denna trakt och alla gator och platser i detta quartier wore öfverfyllda med huswilla. När elden framträngde ända hit, upstod en förwirring som gaf ett fruktansvärdt spektakel. Många saker fastade man, för att rädda dem, i Alstern och kanalerna, men elden angrep äfwen wattenet, hwars yta war betäckt af olja och spirituosa och flera båtar med människor och mobiler antändes och uppbrändes. För att åtminstone rädda det tillflötande Gänsemarkt, nya Jungfernstieg, Gsplanaden o. s. w., sprängdes genom det ifrån Hanower komma

artilleriet de närmaste intill Gänsemarkt liggande husen af gamla Jungfernstieg, hwaribland twenne betydliga hoteller: die alte Stadt London och Streits Hotel, hwarwid ty wär öfwerfyrverfaren och twenne artillerister förlorade lifwet, men ändamålet med sprängningen wanns fullkomligt. Redan förut wore några och tjugo wid sprutorna anställda farlar omkomna; att Hamburgs regulera liniemilitär, som är 800 man, war i oupphörlig werksamhet, behöfwer knappast tilläggas. Desutom hade man ett hjälpsamt biträde af handtwerkare med deras gesäller och läringar, af öfwer 600 handtwerkare ifrån Altona, jemte en afdelning af danska soldater, matroser och skeppsfolk o. s. w. Men deras krafter togos så i anspråk, att senaten d. 6 måste låta utgå en kallelse till alla borgare, som sät sina familjer i säkerhet, att aflösa de till böden utmattade arbetarne; en order, som alla borgare gjorde sig ett nöje af att hörsamma.

Emellertid flydde de, hwilkas boningar elden redan angripit åt alla sidor med sina waror och effekter, särdeles till Altona, hwilkas innewånare kärleksfullt upptogo de olyckliga, till Bergedorf, der enahanda gästfrihet utöfwades, till Damruthor o. s. w. I stadens närmaste omgifning och uppå wallarne lägrade sig tusentals människor jemte sina effekter, till en del afwaktande den tidpunkt, då deras öfvergifna boningar åter blefwe i det stid, att de kunde bebos. Det inträdde naturligtwis stor brist på transportmedel och priserna på desamma stegrades otroligt, så att blott de rika kunde begagna sig deraf.

Först natten mellan d. 6 och 7 Maj uppnådde den från alla sidor bekämpade elden sin kulminationspunkt. Annu en af Hamburgs fem kyrkor blef ett rof för lågorna. Ifrån gamla Jungfernstieg wältrade sig eldhwet till Bergstrasse och den 224 fot långa och 135 fot breda Peterskyrkan, hwars spetsiga, af tegel bygda torn, som ansågs såsom det högsta af detta material uppförda torn i Tyskland och desutom beundrades för dess regelmässiga och konstfulla stil, två gånger fattade eld, men två gånger släcktes. Daktadt den största sorgfällighet och ansträngning att rädda desamma, råfde det för tredje gången i brand kl. $\frac{1}{2}$ 8 på morgonen och införtade kl. 10. Till all lycka blef kyrkans stomme till största delen ofskad. Kyrkan hade stått ett halft årstusne, ty år 1342 lades första grundstenen; tornet hade blifwit fulländadt 1512; och den söna orgeln 1516. Äfwen denna kyrka pryddes af ett 1750 uppfördt klofswel, som hwarje timma spelade en koralmelodi. Genom hettan satt i rörelse, anstämde det melodien; Allein Gott in der Höhe sey Ehre. Detta war kyrkans swansång. Af de tre tornen, som bildade Hamburgs wapen, war nu intet mera öfrigt, i det att det äldsta, det på domkyrkan, redan 1803 måste för bristfällighets skull nedtagas. I grannskapet af Peterskyrkan gjorde elden i nordöstlig riktning rasande framsteg och förstörde den stora och lilla Paulsstrasse, Zucht-

hausstrasse, det 1614 upphygda, 283 fot långa tufts, arbets- och fattighuset, det stora spinnhuset, Holzdam, Rosenstrasse, Lilienstrasse o. s. w. Stormen från sydost var så häftig, att lågorna från detentionshuset, af hvilket endast taket förstördes, satte i eld den på andra sidan wallen liggande Ferdmandsthor. För den till största delen illa byggda Jacobi församling med sin kyrka, för de nya skols- och gymnasiobyggnaderna och för den med människor och effekter fullproppade försåden St Georg, som för öfrigt genom wallen och den breda stadsgrafwen är skild från den öfriga staden, var allt att frukta, ty man var ej ens genom betydligt afstånd säker för de byggnader, som lågo för vinden.

Införligen på sjerde dagen, den 8:de, kl. $\frac{1}{2}$ 12, lyckades det att hämma elden, hvar till tre dagar fernt från London ankomna ångflyttor werksamt bidrogo. Dessutom hade det om natten kommit ett häftigt regn, hvilket wäl i sin mån gjorde hwad det kunde. Sydvestwinden hade räddat en högst wigtig del af den inre staden, der de rikaste grossörerna bodde och der de dyrbaraste och största warulagren förwarades, och man kunde i all olycka fatta sig lycklig, att elden ej gripit vidare omkring sig, då, efter des förfärliga framfart den första dagen, man hade anledning att befara hela stadens, åtminstone den gamla delens fullkomliga förstöring. Med enkla, men själfulla ord förkunnade stadsrådet för sina medborgare eldens upphörande. De äro så stöna, att wi göra oss ett nöje att här meddela dem: "Wänner, medborgare! Med den allsmäktiges hjelp och genom våra medborgares, wänners och grannars ansträngda werksamhet och uthållande iswer har det lyckats oss att kufwa den förfärliga brand, som lagt en så stor del af vår stöna stad i aska, och såsom sakerna nu stå, wåga wi hoppas att wi ej widare hafwa något att frukta. Låtom oss nu wara fasta i vårt mod, i vår tro och i vårt broderliga anslutande till hwarandra; låtom oss fortsarande hålla alla våra krafter i werksamhet. Vårt älskade stöna Hamburg är ej förloradt, och våra arbetsamma händer stöla, om och småningom, på månader och år åter upphygga, hwad det fruktansvärda elementet förstört på timmar och dagar. Gud ware med oss!"

Men omätlig war den gjorda skadan. Efter de genom kvartermästarna för borgarmilitären offentliggjorda beräkningar blefwo genom eldswådan förstörde på 61 gator och offentliga platser 1,749 hus, 488 handelsbedar och kontor, 474 källare, alltså inalles 4,219 eldskåder, desutom 102 wårdshus och frögår och 9 stallar. I de förstörda husen bodde 19,995 människor; deribland 30 advokater, 29 läkare, 26 bagare, 34 bokbindare, 31 boktryckare, 12 bokhandlare, 341 handelsbetsjenter, 26 färgare, 52 fryddfrämare, 20 instrumenthandlande, 8 juwelerare, 430 föypmän, 33 klampare, 32 kyrksuffar, 29 kypare, 106 måflare, 82 målare, 61 murare, 10 mekaniker, 27 musici, 34 galanterihandlertor,

22 sadelmakare, 27 slagtare, 279 stråddare, 250 stomakare, 32 tapetserare, 95 snickare, 27 wånware, 34 urnakare, 24 winhandlare, 94 wårdshuswårdar, 26 sockersjudare o. s. w. De afbrända temperna intogo en rymd af 3,756,000 quadratfot, nästan lika stort som hela staden Leipzig. En sjettedel af inwånarna blefwo brandskadade, efter husens antal en sjerdedel af hela staden lagd i aska. Wärdet af de afbrända egendomarne steg till 144 millioner Mark Hamb. W:co. Wärdet af mobilierna uppgick till omkring 90 millioner R:dr. Af offentliga byggnader afbrändes, utom de redan nämnda kyrkorna, en mindre, Gertruds kapell, uppfördt 1391, widare två judiska synagoger, rådhuset, gamla börsern, banken, börsehalle, kommershuset, Gimbecksa huset, der Hamburgs domsolar wero förlagda, under hvilket fanns den storartade rådwinkällaren, rik på win och det så kallade eimbecksa ölet, som gifwit byggnaden sitt namn, köttibazaren, de ofwan nämnda straffanstalterna, hospitalet på Neuer-Wall, posthuset. Tillintetgjorda wero widare flera offentliga bibliotheker, såsom patriotiska sällskapets, läkareföreningens, juridiska föreningens, börsehalles, harmoniska sällskapets och skolföreningens, hvar till kommer 10,000 böcker, som upphördes i de sårskilda bokläderna. Af hoteller förstördes de största och dyrbaraste, till antalet 17, hwaribland Belvedere, Stadt Paris, alte Stadt London, Streits hotell, der Kronprinz, hotel de St Petersbourg, der König von England, der König von Schweden, widare Schweizer- och Alsterpaviljongen.

Bibehållna äro deremot, hwad de offentliga byggnaderna beträffar, de öfriga kyrkorna, barnhuset, nya stolphuset (Johanneum), nya börsern. Bland dessa war Jacobs kyrka, Johanneum och nya börsern i wärsta fara. Johanneum hade den omständigheten att tacka för sin räddning, att desamma fönster tillmurades inifrån och att en stor spruta användes enfom för detta hus. Det blef fullkomligt bibehållet, liksom nya börsern, hvilket syntes så mycket märkwärdigare, som densamma, ehuru isolerad, dock stod midt i det böljande eldhaswet. I öfrigt war räddningen af detta hus ingalunda något werk af slumpen, utan till stor del af rasheten hos några modiga män, som uppehöll sig i huset och betäckte det platta zinktakets med ylltäcken, hvilka genom sprutorna beständigt höllos wata. Likwäl war takets hetta så stor, att fetulorna upphördes på byggnadsfonduktören, som uppehöll sig på desamma. Förlusten af denna praktbyggnad, som inwigdes 1841, skulle hafwa varit nästan ertättlig. Den är 249 fot lång, 178 fot bred och innehåller i nedra wåningen en sal, 127 fot lång, 69 fot bred och 76 fot hög, och hvilken således hör till de största, som finnas i werlden. Wåningen ser om dagen genom 28 bågöfster, så att det för börspubliken återstår ett rum af 28,000 quadratfot. I öfra wåningen har man 8 kommersbibliotheker och desutom en mängd salar, kamrar och kontor m. m. (Forts.)

Anmälan.

Till underrättelse för resp. Prenumeranter å Illustrerad Söndags-Magasin för innewarande år tjenar, att den af Red. ut-
 lömda Premien nu är under tryckning, och vägar Red., så fort se kan, sända den till nedanstående Herrar, för att låta den hos dem afhämtas.
 Som denna premie skulle lida för mycket genom affänsbandet med posten, hwartill Red. är berättigad genom den nådigst med-
 delade Portofrihet å Ill. Söndags-Magasin, vill Red. ej lemna någon kostnad osparad, för att genom lägenheter få ostanämnda
 Premie äna resp. Prenumeranter tillställs i ett så godt stic, att den kan blifwa en wägghrydnad, hwartill den, efter flera konstkänna,
 res omböme, är fullt wärdig. Efter som lägenheter erbjudas sig, skola Prenumeranterna derom genom denna och Göteborgs Han-
 dels och Sjöfarts Tidning blifwa upplysta.

Göteborgs resp. Pren. erhålla Premien wid sista Numrets för detta år afhämtning.

Aklingsås,	H:r Ingeniören Bergstedt.	Hufvudswall,	H:r Handl. Åström.	Stenninge,	H:r Borgm. Wejbling.
Arboga,	„ Bokf. Delpin.	Hwellelanda	„ Prosten Pontén.	Stöfde,	„ Pastor Lundqvister.
Arwika,	„ Sandelin & Co.	Hörby,	„ Fabrikören Lillienberg.	Sollefteå,	Vondefouen Mathias Theobold
Afersund,	„ Petter Nylin.	Jönköping,	„ Bokf. Rosengren.		(anmodas uppgifwa adress).
Borgholm,	„ Handl. Söderström.	Kalix,	„ Brevsköpsk. A. Sändén	Stockholm,	„ Åttor Malmström.
Borås,	„ Handl. Sundler.	Kattleberg,	„ Länsman Corneer.	Strömsholm,	„ Comm. Littmark.
Borholm,	„ Directeuren Nydahl.	Kongsbäck,	„ K. Prawitz.	Strömskåd,	„ Handl. Boman.
Calmar,	„ Bokhandl. Wählin.	Köping,	„ Bokf. Lundberg.	Sundswall,	„ Bokf. Landin.
Carlsborg,	„ J. G. Rihlgren.	Laholm,	„ J. P. Ågardh.	Söderhamn,	„ J. Hamberg.
Carlskamm,	„ Skolläraren Wideen.	Landskrona,	„ Kyrkoherden Berlin.	Söderköping,	„ Handl. Engström.
Carlskrona,	„ J. F. Hammarstrand.	Lidköping,	„ Winhandl. Hallman.	Södertelje,	„ Kyrkoherden Thawenius
Christianstad,	„ å Centerwallska Bokf.	Lilla Edet,	„ G. Anderson.	Tierp,	„ Ågren.
Carlstad,	H:r Bokhandl. Kohloff.	Lindesberg,	„ Comm. Lågström.	Trelleborg,	„ Prosten Bruselius.
Christinehamn,	„ Rådman Ahlbon.	Lindköping,	„ Bokf. Sahlström.	Trollhättan,	„ Brevsköf. S. Andersson
Dalarö,	„ Cap. P. Dahlström.	Ljungby,	„ G. M. Adlerstam.	Trosa,	„ Pastor Nyquist.
Döderhultswik,	„ Comm. Deurell.	Luleå,	„ W. Hjertzell.	Udewalla,	„ Bokf. Hallman.
Eksjö,	„ Boktr. Nilsson.	Lund,	„ Clerup.	Ulricehamn,	„ Past. Adj. Blomgren.
Ekskund,	„ Comm. Källman.	Malmö,	„ Mag. Cronholm.	Umeå,	„ G. A. Bagge.
Enköping,	„ Handl. Lemke.	Mariefstad,	„ Bokf. Karström.	Upsala,	„ P. Hansell.
Engelholm,	„ Kyrkoh. Karlström.	Marstrand,	„ S. Lindelund.	Wadstena,	„ Joh. Carlsson.
Esfilstuna,	„ Boktr. Sandberg.	Nora,	„ Comm. Roman.	Warberg,	„ Rikt. Serg. G. Swensson.
Fahlun,	„ Boktr. Åkerblom.	Norrköping,	„ Bokf. Rijsen.	Wärnäs,	„ Prosten Schultz.
Falkenberg,	„ N. M. Rodin.	Norrtefte,	„ Boktr. Stenström.	Wassbaden,	„ Prosten Åhgren.
Gagnef,	„ Comm. Wallén.	Nya Kopparb.,	„ G. J. Andersson.	Wenersborg,	„ Prosten Carlsson.
Gefle,	„ Lector Fahnehjelm.	Nyköping,	„ Bokf. G. Söderberg.	Bernamo,	„ Postm. Billing.
Grenna,	„ Post-Sect. Norberg.	Dronst,	„ S. Bildt.	Westerwik,	„ Ekblad & Co.
Göteborgs Kongl. Postk.,	H:r Postdirektören	Philipsstad,	„ Boktr. Frykstrand.	Westerås,	„ Bokf. Sjöberg.
Halmstad,	H:r Bokf. Johansson.	Piteå,	„ Bokf. Lundström.	Wersjö,	„ Coll. Schola Gærbom.
Haparanda,	„ Bokf. Thingwall.	Dwarfsebo,	„ Kronolånem. Ötre.	Åmål,	„ J. G. Jansson.
Hedemora,	„ Kyrkoh. Swedelins.	Sala,	„ Rothlieb.	Ånåset,	„ Kyrkoh. Ritzell.
Helsingborg,	„ Bokf. Lorell.	Sjuntorp,	„ Th. M. Adler.	Åtorp,	„ J. Bergdahl.
Hernösand,	„ Lector Nordin.	Skånör,	„ Prosten Friberg.	Örebro,	„ Bokf. Kohloff.
Hjo,	„ Stadsstyfkal Stenberg.	Skara,	„ Rådman Fernström.		